

*Зоран Обрадовић**

Универзитет одбране у Београду

*Дејан Михајловић***

Универзитет одбране у Београду

ПОТЕНЦИЈАЛ АНТИХЕГЕМОНСКЕ КОАЛИЦИЈЕ

Сажетак

Аутори разматрају потенцијал лабаве коалиције у обуздавању глобалног утицаја САД, тј. импликације формирања и јачања исте на коначну успоставу мултиполарности. На основу става да међународне односе све више дефинише мултиполарност и да опозиција све гласније иступа насупрот дојучерашњем хегемону, аутори указују на то да САД инсистирају на све оштријој глобалној поларизацији, док Русија и Кина настоје да покрену механизме глобалне „дедоларизације”. Прикључивање афричких и блискоисточних земаља антиамеричком блоку иницира међународне процесе који потенцијално воде ка јачању постојећих и формирању нових целина колективне безбедности. Након периода меког уравнотежења моћи САД, у периоду од доласка на власт Путинове администрације па до сукоба у Грузији 2008. године, Руска Федерација је започела епоху тврдог уравнотежења а сукоби у Сирији и овај актуелни у Украјини су најбољи показатељи. Интервенцијом у Сирији Русија је у датом моменту осигурала снабдевања Европе сопственим гасом и повратила међународни углед, док је покретањем војних

* Аутор је запослен у Министарству одбране Републике Србије. Контакт: obradoviczoran2011@gmail.com. ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-7078-499X>

** Аутор је запослен у Министарству одбране Републике Србије. Контакт: dejan_miha@yahoo.com. ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-4132-8682>

операција у Украјини одбацила непосредне војне претње НАТО са својих граница. Равнотежа снага се тренутно намеће као најреалнији концепт међународних односа иако Русија и Кина чекају моменат када ће неминовност економског раста променити однос моћи у њихову корист.

Кључне речи: антихегемонска коалиција, уравнотежење, мултиполарност, моћ, Русија, САД, Сирија, НАТО, Украјина.

УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Сједињене америчке државе (САД) су у првој деценији након окончања Хладног рата опстале као једина супер сила у међународним односима, будући да је дошло до распада СССР-а и Варшавског пакта. НР Кина тада још увек није достигла глобални утицај, као ни Европска унија која је тек била формирана. Пошто су САД тријумфално окончале хладноратовску, биполарну епоху, западни теоретичари су „прогласили” апсолутну победу а поједини смелији аутори чак су најављивали и „крај историје”, попут Френсиса Фукујаме у свом чувеном делу „The End of History and the Last Man” (Fukuyama F, 1992). И без тога изгледало је да ће период апсолутне америчке хегемоније који надлази потрајати прилично дуго. Међутим, научно-технолошка револуција са краја 20. и почетка 21. века утицала је да, одлучујући фактор, у производњи постану духовне и интелектуалне вредности попут знања, образовања и информација. Такође, почетак 21. века донео је бројна прекомпоновања у међународним односима и покренуо одређене процесе, од којих неки не иду у прилог САД. Рецесија америчке привреде праћена кризом глобализма и порастом антиамериканизма у свету постали су евидентни. Осим тога глобално јачање Кине, економска ревитализација Русије након доласка на власт Путинове администрације, привредно јачање појединих азијских и јужноамеричких земаља, као и други процеси попут губитка међународног легитимитета, нарочито након серије војних интервенција почев од 1991. године па на овамо, од којих су већина биле покренуте без мандата СБ Уједињених нација, пољуљали су темеље америчке империје.

У првим деценијама 21. века Русија је успела да поврати статус велике силе, Кина је постала економски гигант снажног глобалног утицаја, док ЕУ још увек покушава да се позиционира између америчког утицаја, западне културе и потребе за источним ресурсима. Осим тога нова ера изнедрила је, или их можда само учинила видљивијим, надржавне структуре светског усаглашавања и управљања, које се више не могу игнорисати у геополитичком дискурсу. Тренутно, на измаку првог квартала 21. века међународне односе у највећој мери дефинише мултиполарност, тачније сукоб униполаризма и мултиполаризма. САД су и даље једина светска супер сила, међутим више не и хегемон. Кина је засигурно економска па и војна супер сила а моменат када ће почети да се одлучније политички и војно експонира на међународном плану је вероватно само питање времена. Русија није економска велесила иако има потенцијал да то у будућности постане. Међутим она јесте војна супер сила којој нуклеарни потенцијал пружа одлучност за глобално деловање и у овом моменту најближа је статусу глобалне силе, као што је случај и са Кином. Европска унија се показала недовољно функционалном и ефикасном за решавање чак и унутрашњих антагонизама. Са растрзаним унутрашњим приликама, натоцентричним поретком у коме САД води „главну реч”, пољуљаним међународним ауторитетом, нереспектабилним одбрамбеним системом, без обзира на значајан економски потенцијал, не игра важну политичку улогу на глобалном нивоу у овом моменту (Филимоновић М. 2010, 46).

ГЕОПОЛИТИЧКИ ВЕКТОРИ ВЕЛИКИХ СИЛА У 21. ВЕКУ

Ово поглавље разматра три кључне силе које у првој деценији 21. века у највећој мери дефинишу међународне односе и то управо оним редоследом у којој њихова тренутна моћ, почев од најјаче, утиче на међународни поредак (Ковач М, Стојановић С, 2022, 119).

САД

Након тријумфалног окончања Хладног рата САД су убрзо отвориле серију војних интервенција „Пустинском олујом”, у Ираку 1991. године (Форца Б. 2023, 87). Доделивши себи улогу светског хегемона започеле су креирање епохе међународног

униполаризма, односно стварање „новог светског поретка”, за шта им је осим економске моћи требала и снажна војна полука (National Security Strategy of the USA, 1991). Оно што је било неопходно јесте било убедити међународну заједницу да НАТО алијансу не треба расформирати, упркос томе што је Варшавски пакт престао да постоји па самим тим и потреба за контратежом. Као један од уверљивијих „аргумената” понуђена је борба против глобалног тероризма, као и други разлози намењени првенствено јавном мњењу, а послужили су и као поводи за покретање бројних интервенција и обојених револуција широм света. Осим тога очувањем Алијансе САД су успеле да се усидре у Европи, што је био један од циљева још од оснивања НАТО (Вукадиновић Р, и остали. 2007, 49).

НАТО и САД су убрзо након Хладног рата ускладили стратегије и стратешке концепте, тј. НАТО је следио векторе америчке спољне политике, па су САД усвојиле 17 докумената под називом стратегија националне безбедности док је за то време Алијанса усвојила 4 компатибилна стратешка концепта. (Форца, 2021). Стратегије и концепти нису остали само теоретске одредбе пошто су САД убрзо успеле да успоставе натоцентрични поредак у Европи и започну ширење НАТО-а на исток. Тзв. политика „Отворених врата”, тј. ширење Алијансе према границама Русије, као и формирање тзв. „линије ватре” на простору Кавказа и Западног Балкана резултирало је интервенцијама Русије најпре у Грузији 2008. године, као и у Украјини 2021. Године (Форца Б. интернет страница)

САД су оствариле одређене интересе у сукобима које су наметнуле Русији, нарочито у овом последњем у Украјини, међутим, дугорочне последице једностране политике коју су спровеле нашкодиле су угледу земље и довеле у питање њену лидерску позицију у међународним односима. Вишедеценијском индоктринацијом и русофобијом, упркос не проналажењу заједничког интереса САД су, без правих аргумената, европским државама наметнуле Русију као „смртог” непријатеља. Катастрофалне последице спољне политике коју ЕУ тренутно води под утицајем САД, постале су више него очигледне након отпочињања сукоба у Украјини. Оштра поларизација света по свим питањима на којој Сједињене државе инсистирају није рационалан одговор на бројне проблеме које једна супер сила треба да пружи.

И поред тога Сједињене државе за сада успешно бране позицију долара као референтне монете у међународној трговини. Настојања

пре свих Русије и Кине да спроведу поступак „дедоларизације” света све је интензивнији и уколико у томе и успеју крај једне империје ће готово моћи да се „намирише”. Са друге стране напори америчке спољне политике и даље су усмерени ка иницирању етничких криза, оружаних сукоба и обојених револуција, међутим све им је теже да обезбеде подршку савезника па чак и да успоставе консензус о важним питањима унутар саме НАТО алијансе.

НР Кина

Стратешко опредељење Кине свакако је дугорочно ослањање на економски развој и „меку” моћ коју је ова држава у стању веома ефикасно да пројектује на глобалном нивоу. Кина у овом тренутку представља зону јевтине радне снаге и државу са највећим привредним растом и људским потенцијалом, који јој више не представља ограничавајући фактор већ глобалну предност. Економске реформе и политика „Отворених врата” из друге половине 20. века резултирале су снажним економским растом државе и тиме су значајно поправили кинеску геополитичку позицију, али и геостратегијску перспективу. Историјски преовлађујућа копнена оријентација била је већим делом доминантна у кинеском приступу геополитичким питањима све до почетка 21. века, када значај таласократске димензије националних интереса, пре свега вођене (гео)економским потребама, почиње снажније да делује и на геополитичке позиције и перспективе (Форца, 2023, 107). Савремена геополитичка стремљења Кине оријентисана су подједнако ка телуократском (западни, евроазијски) односно ка таласократском (пацифички и индијски) вектору. У *Белој књизи одбране* НР Кине оба геополитичка дискурса, телуократски и таласократски су подједнако заступљени. Геополитичке процене усмерене су на неколико аспеката:

- 1) успостављање и развој највећег макро-економског и макро-политичког пројекта „Појас и пут” (нови пут свиле);
- 2) смањење опасности увоза енергената које собом носи кретање кроз Малако мореуз;
- 3) заштита кинеских интереса у Јужном кинеском мору. (Форца, 2023, 109)

„Појас и пут” представља кинеску стратешку иницијативу из 2013. године, коју је најпре обелоданио кинески председник Си Ђинпинг током званичне посете Казахстану, након чега је убрзо постала тема кинеских званичника, односно објекат спољно политичких напора Кине. Основна стратешка замисао овог пројекта има пре свега историјско идејно утемељење будући да је инспирисана некадашњим „Путем свиле”, који је представљао жилу куцавицу древног кинеског царства. Појас и пут” је пројекат ревитализације „и интегрисања континенталних и поморских коридора у јединствени глобални коридор слободне трговине, у који би биле укључене све земље које се налазе на његовој рути.

Конкретно пројекат „Појас и пут”, који треба да буде заокружен 2050. године, пре свега, јесте у економској сфери и подразумева велика инфраструктурна улагања у изградњу нових аутопутева, брже железнице, лука, енергетских и комуникационих постројења, чиме би се умрежила и повезала Азија са Европом и Африком. (Станисављевић, 2017). Успешна реализација овог инклузивног пројекта преобликовала би глобалну економску слику и допринела развоју земаља Евроазије.

Слика 1. Нови пут свиле (https://www.in4s.net/wp-content/uploads/2017/05/Novi-put-svile_mapa.jpg)

Кина је држава будућности, тј. држава за коју време тренутно највише ради, и моменат када ће неминовност економског раста учинити своје и трајно променити однос моћи а тиме и геополитичке

поставке међународних односа неумитно ће доћи. Кина свакако представља главног супарника САД-а у 21. веку, одакле се у америчкој спољној политици дешавају одређена прекомпоновања често називана централно Азијским заокретом. Овакав спољнополитички заокрет је последица правилне процене да Русија није главни амерички конкурент у будућности већ Кина, иако Русија тренутно представља опонента „по мери” САД. Када говоримо и покушавамо да сагледамо будућност међународног поретка, најпрецизнија пресумпција би била да Кина тренутно чврсто у својим рукама држи кључеве од предсобља потпуне мултиполарности.

Руска Федерација

„Русија је територијално највећа држава на свету. Простире се на евроазијском континенту, представљајући моћну телурукратску државу. Као таква, Русија је велики изазов таласократским земљама које настоје да „великог континенталног медведа” изолирају и потисну што даље од топлних мора, ка хладном северу” (Глишин, 2019, 28)

Међународни положај Русије пред крај 20. века био је сличан оном након окончања Кримског рата (1856) или Руско-јапанског рата 1905. године. Путинова стратегија опоравка била је слична Горчаковљевој¹, односно Столипиновљевој² (Обрадовић, 2021, 45). Идеја за превазилажење кризе била је иста – централизација власти, резултирала је консолидацијом државе. Спољну политику Русије карактерисао је изразито кооперативан приступ у односима са Западом, чиме је умањен међународни притисак. Истовремено држава је редуковала власт отуђених олигарха, ограничила овлашћења губернатора, извршила национализацију привредних гиганата и вратила контролу над Чеченијом.

Међутим, убрзо након завршетка Хладног рата, Руси су развили дубоко незадовољство новим глобалним поретком, пошто је Русија била маргинализована па чак и у великој мери искључена из глобалне политике (Иноземцев, 2016. 19). Стратешка идеја створена у модерној држави под Путиновом администрацијом и Дугиновим идеолошким утицајем у почетку је била таква да је покорно прихватила улогу „млађег брата”, подржавши чак америчку борбу против глобалног тероризма у Авганистану. Међутим, овај период у модерној руској

¹ Руски министар спољних послова од 1856. до 1882. године.

² Председник Владе Русије од 1907. до 1911. године, када је убијен.

спољној политици карактерише критичку оцену савременог међународног поретка кроз указивање на 1) неповољност униполарног модела и 2) неодрживост постојећег односа моћи (National Security Concept of the Russian Federation), затим окупљање великих сила и реафирмацију УН и ОЕБС, као и оснивање нових форума сарадње држава, својеврсних антихегемонских механизма, са нагласком на економској димензији сарадње (Филимоновић, 2010, 96).

Једним од твораца модерне руске спољне политике можемо сматрати Јевгенија Примакова, некадашњег министра спољних послова и председника владе Русије. Примаков који је у тешким временима за Русију осмислио и имплементирао проактивну спољну политику земље, пре свега према Блиском истоку наводи следеће: „Русија не треба да води политику која је ограничава неким правцем, већ вишесмерну политику; ту су и САД, и Европа, и Кина, и Јапан, и Индија, и Блиски исток, и Азијско-тихоокеански регион, и Латинска Америка и Африка... многе државе, међу којима је и Русија, противе се стварању униполарног света и теже мултиполаризму, као праведнијем светском поретку, за такав напредак и савладавање нових опасности, претњи и изазова, активна улога Русије је врло значајна.” (Примаков, 1998, 10)

Слика 2. Вектори спољне политике Русије (Форца, 2023, 98)

Након интервенције у Грузији Русија је окончала фазу меког уравнотежења хегемона, која је била својствена по инсистирању на економском развоју, дипломатским иницијативама, покретању

међународних форума, реафирмисању постојећих и оснивању нових организација попут БРИКС-а и ШОС-а, и одлучно прешла на фазу тврдог уравнотежавања која још увек траје. Ова фаза представља за један степен интензивније ангажовање на уравнотежавању хегемона. Интервенцијом у Сирији, први пут у својој модерној историји Русија је иступила ван својих државних граница, чиме је дефинитивно изашла из пројектованих оквира Запада. Она је у Сирији спречила САД-а да учине оно што су урадиле у Авганистану и Ираку. „Интервенција Русије у Сирији је преломни догађај и како год се рат буде завршио његов утицај на Русију биће дубок. По први пут у постсовјетској историји руска војска се бори ван граница бившег СССР” (Hamilton R. 2020, 127). Геополитичким искорак у Сирији Русија је, први пут још од окончања Хладног рата успела да заустави експанзионистичку политику Вашингтона, вођену тежњом за успоставом глобалне доминације и изласком на интересне па чак и на њене државне границе. Интервенција у Сирији се значајно разликује у односу на дотадашње, пошто није била изнуђена а Русија је по први пут у својој модерној историји предузела регионалну иницијативу ван Евроазије. Ова интервенција најавила је прекретницу у спољној политици Путинове Русије, при чему економски просперитет у ери Путина јесте постављен као важан али не и као опредељујући чинилац спољне политике.

Тзв. Специјалном војном операцијом у Украјини Русија је одбранила статус глобалне силе одбацивши претње НАТО са својих граница. Она је у Донбасу „зацементирала” своје црвене линије и упркос озбиљном напору и жртвама још једном изашла као победник из сукоба са Западом. Ма како се украјински сукоб буде окончао нереално је очекивати да Донбас не буде руски, као и да Украјина постане платформа са које ће се НАТО ракете усмеравати ка Москви. Без обзира на пројекције Запада, као што су војни пораз и економски слом Русије, ситуације је дијаметрално супротна. Украјина је пред неминовним војним поразом, Европа у дубокој економској и политичкој кризи а САД у проблему да одрже унутрашњи консензус у НАТО алијанси управо на украјинском питању.

КЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Политика САД у последњих 20-ак година изазвала је бројне геополитичке промене и покренула одређене глобалне процесе а један од можда најзначајнијих, са аспекта преобликовања међународних односа јесте процес окупљања земаља са заједничким антиамеричким именитељем. Углавном се ради о земљама источне провинијенције (са афричког и азијског континента), мада спорадично и поједине државе Запада одбијају да беспоговорно спроводе једнострану и често ауто-деструктивну политику коју диктирају САД. Још на самом почетку рата против тероризма, приликом интервенције на Ирак 2003. године „Коалиција вољних”³ окупљена око САД-а није постигла пун консензус партнера будући да су најмоћније европске државе Немачка и Француска одбиле ангажовање. Важно је напоменути да је интервенција правдана недовољно убедљивим аргументима о постојању наоружања за масовно уништење. Сведоци смо да Мађарска често води политику независну од америчких императива, који јој се испостављају кроз агенду јединствене спољне политике ЕУ. Такође, најновија америчка иницијатива у Црвеном мору под називом „Prosperity Gardian” није наишла на одобравање Шпаније и Француске, које су одбиле да учествују у међународној коалицији снага под вођством САД-а, а ради заштите трговачких бродова од напада јемениских Хута (Reuters 2023). Бројни економски, социјални и верски проблеми изазвани мигрантском кризом, пандемијом вируса COVID 19 и украјинским ратом, чије последице тренутно највише погађају европске државе отворили су бројна питања и довели легитимитет америчке спољне политике под лупу. Сва три поменута друштвена феномена имају занимљив заједнички именитељ који се најближе може окарактерисати чињеницом да је од свих држава света произвео најмање штете а највише користи управо по САД. Међутим, украјински сукоб покренуо је одређено незадовољство унутар НАТО алијансе и отворио питање унутрашњег консензуса. Током самита НАТО земаља одржаног 11. и 12. јула 2023. године у Виљнусу у Литванија, нпр. није постигнут консензус око уласка Украјине у састав алијансе а постоје и друге тачке размимоилажења чланица и партнера у погледу начина на који се ова криза треба решавати. (Политика, 2023)

³ САД, Велика Британија, Аустралија и Пољска.

Још 2008. године, на Минхенској безбедносној конференцији, представник Русије (Димитри Медведев) је по први пут у јавности изнео иницијативу за новом прерасподелом утицаја у међународним односима, у складу са новонасталом ситуацијом у погледу економског јачања појединих држава. Тзв. „Медведевљева иницијатива” је идеја вођена потребом за поновним „консензусом великих сила”, у смислу неопходности за новом историјском прерасподелом. „Медведев је у говорима у којима је изнео иницијативу приказао другачији поглед Москве који разоткрива хипокризију у западној политици, заправо „двоструке стандарде” (Филимоновић, 2016, 53). Управо на критици двоструких стандарда Русија црпи своје аргументе и успоставља сопствени међународни легитимитет. Оно што разликује њен наступ као интервенишуће силе нпр. у Сирији, у односу на начин на који су то деценијама пре тога чиниле САД широм света (пример агресије на СР Југославију без одобрења врховног савета УН је један од најочигледнијих), јесте макар формално задржавање у оквирима међународног легитимитета. Русија за разлику од САД-а није инсистирала на једностраним решењима. Једина је од утицајних земаља која је отворила суштину мигрантског питања, покушајем да се бави његовим узроком а не последицама. Предлог Русије је био да се ово питање решава стабилизацијом безбедносне ситуације на Блиском истоку (Обрадовић, 2021, 102). Такође 2008. година се може сматрати прекретницом у спољној политици Путинове Русије у односу на САД и НАТО, будући да је Грузијском интервенцијом завршена фаза тзв. меког уравнотежења хегемона и започета је фаза тврдог уравнотежења која ће резултирати интервенцијама у Сирији и Украјини. Интервенција у Сирији се разликује у односу на остале из новије историје, које су предузимане на ободима државних граница у постсовјетској сфери, и то искључиво као последица директних војних претњи, укључујући и тзв. Специјалну војну операцију у Украјини. Али оно што је заједничко за све војне интервенције Русије у фази тврдог уравнотежења јесте да је Русија уз веће или мање напоре успевала да оствари постављене циљеве. Без обзира на растрзан почетак, велике губитке у људству и техници Русија је у Украјини отклонила директну војну претњу од стране НАТО-а са својих граница, а враћањем Донбаса у своје окриље вратила је историјски, стратешки и привредно важну територију, тежишно насељену етнички чистим руским становништвом.

На глобалном нивоу САД и даље упорно инсистирају на оштрој поларизацији, тражећи од свих чланица међународне заједнице да се недвосмислено изјасне око горућих светских питања, након чега их сврставају у пријатеље, односно непријатеље „демократије”. Са друге стране Русија и Кина предводе ешалон, пре свега азијских и афричких земаља које опонирају и даље јединој светској супер-сили. Сукоб њихових интереса одвија се подједнако у геоекономској и геополитичкој сфери. Настојање САД-а да долар задрже као референтно средство плаћања у међународној економији је грчевит, док Русија и Кина, заједно са земљама источне провинијенције, граде нови свет у коме све мање има места за трансакције у доларима, као и за западне вредности на којима инсистирају САД. Трвење између Русије и САД-а за остваривање енергетског примата на територији Европе већ је резултирало са најмање два регионална сукоба, у Сирији а посредно и у Украјини. Исконски циљ САД-а да раздвоји западноевропску мануфактуру од азијских природних ресурса јесте постигнут али су последице, пре свега по европску привреду катастрофалне. Осим тога подстичући европске државе да донирају ратну технику и муницију (углавном совјетске производње) Украјини САД су постигле двоструки бенефит. Додатно су ослабиле војне ефективе европских држава, стављајући их тако у још већу зависност од колективне безбедности коју нуде кроз чланство у НАТО савезу, и истовремено их суочавајући са неизбежном ситуацијом да се за попуну испражњених војних стокова и магацина обрате управо својим америчким партнерима, што ће наравно итекако доћи на наплату.

Русија за сада није претрпела значајније економске ударе упркос бројним напорима Запада да се то догоди. Веома брзо је пронашла алтернативне купце за своје енергенте у виду Индије и Кине а украјински сукоб је искористила као идеалан полигон за развијање, опитовање и рекламирање модерних средстава ратне технике, што резултира вртоглавим развојем војне индустрије. Кина је такође била економски погођена украјинским сукобом, на шта су САД засигурно рачунале, будући да је пројекат „Појас и пут” једно време био прекинут. Међутим, и Русија и Кина су пронашле алтернативна решења која су омогућила даљи развој њихове економије, па САД ништа значајније нису постигле у овој области. Русија и Кина такође имају јединствене ставове о питању сукоба у Појасу Газе, предводећи групу земаља које најгласније

осуђују поступке Израела, а тиме и САД-а, мада је врло упитно колико суштински чак подржавају другу страну. Прикључивање појединих афричких и блискоисточних земаља (Иран, Сирија, Бразил, Венецуела, Јемен, Јужна Африка и други) „лабавој” антиамеричкој коалицији иницира одређене међународне процесе који потенцијално могу довести до јачања постојећих и формирања нових целина колективне безбедности. Услед превелике хетерогености тренутно није реално за очекивати неко озбиљније војно савезништво, међутим оно што свакако треба очекивати јесте све гласнија јавна осуда једностраности америчке спољне политике, као и синхронизовано иступање поменутих земаља у оквирима међународних институција.

ЗАКЉУЧАК

Имајући у виду да се међународни поредак не може окарактерисати као униполаран, нити је мултиполарност *de facto* још увек наступила, идеја која се намеће као рационално решење за тренутну међународну позицију јесте равнотежа снага као концепт. САД, као једина супер сила, са својим западним партнерима са једне и необавезна коалиција „источних” земаља предвођена Русијом и Кином са друге стране. Кина и нарочито Русија су у досадашњем току 21. века показале способност и спремност да на међународном нивоу уравнотежују САД. Меко уравнотежење одвија се синхронизованим деловањем у међународним оквирима, кроз организације попут УН или ОЕБС, односно у ту сврху формираним институцијама као што су ОДКБ, ШОС и БРИКС. Тврдо уравнотежење реализује се војним путем уз избегавање директне конфронтације. САД и Русија су се у Сирији ангажовале и подржавале супротстављене стране у сукобу али се ни један међусобни конфликт или било какав инцидент није догодио. Такође, интервенција Русије у Сирији поклопила се са економском иницијативом Кине у Африци и Јужној Америци, што је за последицу имало слабљење глобалне позиције САД. Специјалном војном операцијом у Украјини Русија је отклонила непосредну војну претњу са својих граница и за сада осујетила улазак Украјине у НАТО.

Време највише ради за Кину, врло вероватно прву економију света у догледно време, која као и Русија чека моменат када ће неминовност економског раста променити однос моћи у њихову корист. Русија је упркос озбиљним ударима одржала економски

замах и одлучним потезима задобила дуго тражени статус глобалне силе. Она је у 2023. године, уколико изузмемо земље западне провинијенције била најпоштованија држава света. Са друге стране економија САД опада, савезништво са земљама ЕУ је у кризи, док је амерички имиџ у свету на најнижем нивоу још од Другог светског рата. Међутим долар је и даље референтна монета у међународним трговинским оквирима и ова чињеница тренутно дефинише да САД и даље држе позицију светског лидера, али не и хегемона.

РЕФЕРЕНЦЕ

- Глишин Вања, (2019) *Балканска геополитичка парадигма: Балкан у геополитичкој визири великих сила*, „Каирос”, Сремски Карловци.
- Ковач Митар, Стојановић Станислав, (2022). *Увод у стратегију*, „Медија центар Одбрана”, Београд.
- Обрадовић Зоран, 2021, *Геополитичко позиционирање Руске Федерације након интервенције у Сирији* (докторска дисертација, Факултет безбедности у Београду.).
- Политика, Без консензуса, чланство Украјине у НАТО-у на чекању. Преузето 5.2.2024. године са <https://www.politika.rs/scc/clanak/557142/nato-ukrajina-bez-konsenzusa>.
- Филимоновић Миљан (2010), *Спољна политика Руске Федерације*, Београд, Инфинитас.
- Филимоновић Миљан (2016), *Концепт новог европског безбедносног поретка у спољној политици Русије на почетку 21. века* (докторска дисертација, Факултет политичких наука у Београду).
- Форца Божидар (2021), *Системи безбедности*. Београд, Факултет за пословне студије и право.
- Форца Божидар (2023), *Национална безбедност и одбрана*. Београд: Универзитет „Унион Никола Тесла” факултет за пословне студије и право.
- Форца Божидар, *Спојени судови: паљење линија ватре*, Одбрана и безбедност, интернет: <https://odbranaibezbednost.rs/2020/10/12/spojeni-sudovi-paljenje-linija-vatre/>. Преузето 05. 02. 2024.
- Freedman Robert (1998), *Russia s Middle East Ambitions*, *Middle East Quarterly*, преузето 19.1.2024. године са <http://www.meforum.org/article/405>.

- Fukuyama Francis, (1992). *The End of History and the Last Man*, New York: Free Press.
- Hamilton Robert, (2020). *Implications For the West. Russia war in Syria*, Foreign policy research institute.
- Leon, Aron. (2006), *U.S.-Russia Relations Through the Prism of Ideology*, Russia in Global Affairs, Vol. 4, No.3, jul-Sep.2006, p.84.
- National Security Concept of the Russian Federation, internet <http://www.russiaeurope.mid.ru/russiastrat2000.html>. Pristupljeno 31.1.2024. god.
- National Security Strategy of the USA, The White House, August 1, 1991, Washington, Preface.
- Reuters, Spain, Italy, France Decline US Command of Red Sea Operation Prosperity Guardian, преузето 6.2.2024. године: <https://gcaptain.com/shipping-industry-in-the-dark-over-red-sea-naval-coalition/>.
- Stanisavljević Nenad, (2017), *Put svile – projekat koji menja 21. vek*, Balkan magazin –sajt:<http://www.balkanmagazin.net/novosti-i-politika/cid128-160220/put-svile-projekat-koji-menja-21vek>, pristupljeno 30.1.2024. godine.
- Vukadinović Radovan, Čehulić Lidija, Božinović Davor, (2007). *NATO euroatlantistička integracija*, Topical, Zagreb.

Zoran Obradović

University of Defence in Belgrade

Dejan Mihajlović

University of Defence in Belgrade

THE POTENTIAL OF THE ANTI-HEGEMONIC COALITION

Resume

The authors consider the potential of a loose coalition in curbing US global influence, ie. the implications of its formation and strengthening on the final establishment of multipolarity. Based on the view that international relations are increasingly defined by multipolarity and that the opposition is increasingly speaking out against yesterday's hegemon, the authors point out that the US insists on an increasingly harsh global polarization, while Russia and China strive to initiate global "de-dollarization" mechanisms. The joining of African and Middle Eastern countries to the anti-American bloc initiates international processes that potentially lead to the strengthening of existing and the formation of new units of collective security. After a period of soft balancing of US power, in the period from the coming to power of the Putin administration until the conflict in Georgia in 2008, the Russian Federation began an era of hard balancing, and the conflicts in Syria and the current one in Ukraine are the best indicators. By intervening in Syria, Russia secured the supply of its own gas to Europe and regained its international reputation, while by launching military operations in Ukraine, it rejected immediate military threats to NATO from its borders. The balance of power is currently emerging as the most realistic concept of international relations, although Russia and China are waiting for the moment when the inevitability of economic growth will change the balance of power in their favor.

Keywords: anti-hegemonic coalition, balancing, multipolarity, power, Russia, USA, Syria, NATO, Ukraine.